

ΤΑ ΠΡΑΣΙΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ

Η. Καλαμπόκης^α, Α.Ι. Μαρούλης^β, Κ. Χατζηαντωνίου-Μαρούλη^β

α. *Αμερικανικό Κολλέγιο Ανατόλια, Πυλαία, Θεσσαλονίκη, ebokis@anatolia.edu.gr*

β. *Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Χημείας, /apm/conm@auth.edu.gr*

Το γεγονός ότι, εν μέσω μιας μεγάλης οικονομικής κρίσης, λέξεις και φράσεις όπως πράσινη ανάπτυξη, πράσινη οικονομία και επιχειρηματικότητα διατηρούνται στην επικαιρότητα καταδεικνύει την μέγιστη σημασία των εννοιών αυτών. Η πράσινη οικονομία είναι βέβαιο ότι ανταποκρίνεται σήμερα σε δύο μεγάλα αιτήματα της ανθρωπότητας, την προστασία-διατήρηση και αποκατάσταση του περιβάλλοντος και την παράλληλη προστασία της απασχόλησης. Αποτελεί δε την σημαντικότερη ελπίδα για το μέλλον του πλανήτη, όσο και για τη διαμόρφωση του εργασιακού τοπίου τα επόμενα χρόνια [1].

Οι πράσινες θέσεις εργασίας, τα πράσινα επαγγέλματα όπως είναι ευρύτερα γνωστά [2], [3], είναι εκείνες που προστατεύουν την βιοποικιλότητα και τα οικοσυστήματα, που συμβάλλουν στην ορθολογική διαχείριση και χρήση της ενέργειας και των φυσικών πόρων, που περιορίζουν την κατασπατάληση του νερού, που ελαττώνουν την παραγωγή αποβλήτων και οδηγούν σε μια οικονομία με μειωμένο το αποτύπωμα του άνθρακα. Τα πράσινα επαγγέλματα αποτελούν είτε μετεξέλιξη ήδη υπάρχοντων επαγγελμάτων είτε εντελώς νέες ειδικότητες και εξειδικεύσεις, οι οποίες γεννιούνται από την ανάγκη για μία βιώσιμη-αιετόφορο ανάπτυξη.

Επί πολλά χρόνια υπήρχε διάχυτη η ανησυχία ότι ο περιορισμός των ρυπογόνων δραστηριοτήτων σε αρκετούς τομείς, ιδίως στην βιομηχανία, θα έχει ως αποτέλεσμα την απώλεια θέσεων εργασίας, ακόμα και την εξαφάνιση από τον εργασιακό χάρτη ολόκληρων επαγγελματικών κλάδων. Το δίλημμα ‘περιβάλλον ή δουλειά’, ένα δίλημμα παλιό, είναι ακόμα υπαρκτό στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες ή κοινωνίες, αλλά έχει σημαντικά ξεπεραστεί στις προηγμένες χώρες και κοινωνίες [4].

Οι αριθμοί έχουν αποδείξει ότι η περιβαλλοντική προστασία δεν είναι απειλή αλλά σύμμαχος της απασχόλησης. Αυτό συμβαίνει επειδή: α) ενισχύει τις επενδύσεις, β) προωθεί την καθαρή παραγωγή και την δημιουργία των πράσινων προϊόντων και γ) δημιουργεί πράσινες θέσεις εργασίας. Η τάση λοιπόν των αναπτυσσόμενων όσο και των αναπτυσσόμενων κρατών είναι να ενισχύουν σημαντικά την ανάπτυξη της πράσινης οικονομίας και της πράσινης επιχειρηματικότητας. Ο στόχος είναι διπλός: η βελτίωση των περιβαλλοντικών δεικτών αφενός και αφετέρου η τόνωση της οικονομίας και της απασχόλησης, με την μετεξέλιξη στη λεγόμενη ‘green collar economy’.

Η σύγχρονη έννοια της αιετοφίας περιλαμβάνει τρεις συνιστώσες: α) την περιβαλλοντική, β) την οικονομική και γ) την κοινωνική, είναι δε άμεσα συνδεδεμένη με την ανάπτυξη, την διεύρυνση της απασχόλησης και την διαφύλαξη της απασχολησιμότητας. Η ‘αιετόφορος απασχολησιμότητα’ είναι ο κυριότερος στόχος της κοινωνικής διάστασης της αιετοφίας.

Οι δείκτες της πράσινης οικονομίας και επιχειρηματικότητας αποτελούν μία αισιόδοξη νότα στην παρούσα δυσμενή οικονομική συγκυρία, παρουσιάζοντας ανάπτυξη σε αντίθεση προς τη γενικότερη ύφεση [5]. Η αυξητική τάση στα δεδομένα της πράσινης

οικονομίας και η κατά συνέπεια ανάπτυξη των πράσινων επαγγελμάτων είναι γενική και εμφανίζεται τόσο στις Η.Π.Α. και στις χώρες της ευρωπαϊκής ένωσης, όσο στην Κορέα και στην Κίνα, χώρες με διαφορετικά οικονομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά. Ωστόσο τα χαρακτηριστικά των πράσινων επαγγελμάτων και οι κοινωνικές ομάδες, στις οποίες απευθύνονται διαφέρουν σημαντικά. Στις Η.Π.Α. για παράδειγμα η ανάπτυξη των πράσινων επαγγελμάτων θεωρείται ότι θα αναζωογονήσει τη χειμαζόμενη μεσαία τάξη [6]. Ο νέος Πρόεδρος Obama αναφέρθηκε πολλές φορές μέχρι τώρα στην ανάγκη δημιουργίας πράσινων θέσεων εργασίας [7], μια που σε αυτές ανήκει το μέλλον της Αμερικανικής μεσαίας τάξης. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση η πράσινη οικονομία θα στηριχτεί αφενός σε επιστημονικό δυναμικό υψηλότερης επιστημονικής στάθμης και εξειδίκευσης και αφετέρου σε ανειδίκευτο εργατικό προσωπικό.

Σύμφωνα με στοιχεία του Ο.Ο.Σ.Α. η περιβαλλοντική απασχόληση καλύπτει παγκοσμίως το 0.4-3% της συνολικής απασχόλησης, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι 1.3% κατά μέσο όρο. Οι Αυστριακοί, οι Βέλγοι και οι Δανοί είναι οι πιο προηγμένοι στον τομέα αυτό.

Οι απαιτούμενες επενδύσεις για την εφαρμογή των ιδιαίτερα αυστηρών και απαιτητικών ευρωπαϊκών οδηγιών για τη διαχείριση της ρύπανσης και την πράσινη ανάπτυξη είναι ιδιαίτερα αυξημένες, στο ύψος περίπου των 40.000.000.000 ευρώ ανά έτος (μελέτη Ο.Ο.Σ.Α.). Εν τούτοις οι προβλεπόμενες δαπάνες για την εικοσαετία 1990-2010 ανέρχονται μόλις σε 260.000.000.000 ευρώ. Παρά το σημαντικό αυτό έλλειμμα, οι ευεργετικές επιπτώσεις των πράσινων επενδύσεων είναι περισσότερο από ορατές, αφού εκτιμήσεις του Ο.Ο.Σ.Α. αναφέρονται σε 500.000 νέες θέσεις εργασίας ανά έτος, αριθμός ο οποίος αντιστοιχεί στο 3% περίπου των ανέργων της Ε.Ε. Λαμβάνοντας υπόψη την πιθανή επίπτωση μείωσης κατά 30-50% των εκπομπών του διοξειδίου του άνθρακα στην Ε.Ε. μέχρι το 2030 και της παράλληλης απώλειας 'ρυπογόνων' θέσεων εργασίας, η ανάπτυξη των νέων πράσινων θέσεων εργασίας θα οδηγήσει με βεβαιότητα σε θετικό ενεργητικό θέσεων απασχόλησης της τάξης του 1.5% [8].

Κυριότεροι φορείς της νέας επιχειρηματικότητας, από την οποία θα προέρθουν τα πράσινα επαγγέλματα και οι πράσινες θέσεις εργασίας είναι:

1. Ο δημόσιος τομέας, ο οποίος είναι φορέας τόσο των δράσεων μεγάλης κλίμακας όσο και της έρευνας, όπου κυριαρχεί, αλλά και των νομοθετικών πλαισίων και των ρυθμίσεων.
2. Η τοπική αυτοδιοίκηση, η οποία αν και δημόσιος φορέας, δίνει έμφαση στον κοινωνικό χαρακτήρα.
3. Τα Ανώτατα Πανεπιστημιακά και Τεχνολογικά ιδρύματα.
4. Φορείς, όπως τα επιμελητήρια και οι συνεταιριστικές οργανώσεις.
5. Φορείς, όπως εθελοντικές και μη κυβερνητικές οργανώσεις.

Βέβαια καθοριστικός τομέας είναι ο ιδιωτικός τομέας, οι κάθε φύσεως επιχειρήσεις και επιχειρηματίες. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του ιδιωτικού τομέα είναι η παρουσία του μόνο στις περιπτώσεις της προσδοκίας άμεσων κερδών και ταχείας απόσβεσης του κόστους της επένδυσης. Ως απασχόληση βέβαια θεωρείται τόσο η μισθωτή εργασία όσο και η αυτοαπασχόληση.

Τα πράσινα επαγγέλματα μπορούν να αναφέρονται και να καλύπτουν όλους τους τομείς της οικονομίας [9]:

1. **Πρωτογενής τομέας** (γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία, μεταλλεία, δάση) βιολογικά προϊόντα στην γεωργία, κτηνοτροφία, μελισσοκομία, παρεμβάσεις στην βιοποικιλότητα, ορθολογική εξόρυξη και εκμετάλλευση ορυκτών πόρων, διαχείριση οικοσυστημάτων και ειδικότερα δασών, κ.α.,
2. **Δευτερογενής τομέας** (βιομηχανία, κατασκευές) κατασκευή ειδών και προϊόντων με υλικά φιλικά προς το περιβάλλον, κατασκευή πράσινων κτιρίων, παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση απορριμμάτων και αποβλήτων κ.α.,
3. **Τριτογενής τομέας** (εμπόριο, διακίνηση προϊόντων, υπηρεσίες) εμπόριο και διακίνηση των πράσινων προϊόντων, ανάπτυξη υποδομών και υπηρεσιών για τη διακίνησή τους
4. **Τεταρτογενής τομέας** (υπηρεσίες πνευματικού χαρακτήρα, παροχής συμβουλών και πληροφοριών, έρευνα) έρευνα για την αειφόρο ανάπτυξη, εφαρμογές διαδικασιών περιβαλλοντικής διαχείρισης και ελέγχου της παραγωγής, διαδικασίες και μεθοδολογία πιστοποίησης, τρόπους προβολής, μεθόδους επικοινωνίας, διαδικασίες εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Στην Ελλάδα τομείς στους οποίους αναπτύσσεται η πράσινη απασχόληση είναι:

1. Η ύδρευση, η αποχέτευση και η διαχείριση των υγρών αποβλήτων.
2. Η προστασία και η διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος.
3. Η διαχείριση των υδάτινων πόρων.
4. Η διαχείριση παράκτιων περιοχών
5. Η πρόληψη και ο έλεγχος της ατμοσφαιρικής ρύπανσης.
6. Το αστικό περιβάλλον
7. Η ανακύκλωση και η διαχείριση των απορριμμάτων, κυρίως των στερεών.
8. Η διαχείριση επικίνδυνων αποβλήτων
9. Η διαχείριση της ενέργειας και η εξεύρεση εναλλακτικών , ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.
10. Η διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος
11. Η ρύπανση του εδάφους
12. Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού
13. Οι μεταφορές

Μια σειρά επαγγελματιών [10] αναμένεται να γνωρίσουν ιδιαίτερη άνθιση στα επόμενα χρόνια ,όπως ο γεωπόνος φυτικής παραγωγής, ο γεωργός των βιολογικών καλλιεργειών, ο γεωτεχνολόγος-περιβαλλοντολόγος, ο δασολόγος-περιβαλλοντολόγος, ο ειδικός δασικής προστασίας, ο ειδικός γεωγραφικών συστημάτων, ο ελεγκτής/ επιθεωρητής περιβάλλοντος, ο έμπορος των βιολογικών αγορών, ο ξεναγός εθνικών δρυμών και προστατευόμενων περιοχών, ο επόπτης φυσικού περιβάλλοντος, ο κτηνοτρόφος, ο μελισσοκόμος (και οι δύο στον βιολογικό τομέα), ο μηχανικός περιβάλλοντος, ο μηχανικός διαχείρισης φυσικών πόρων, ο περιβαλλοντολόγος, ο πωλητής βιολογικών τροφίμων, το στέλεχος εγκατάστασης – διαχείρισης- παρακολούθησης ΧΥΤΑ, το στέλεχος ήπιων μορφών αγροτουρισμού, το στέλεχος οργάνωσης προγραμμάτων ανακύκλωσης και ευαισθητοποίησης των

πολιτών, το στέλεχος παρακολούθησης εγκαταστάσεων διαχείρισης υγρών αποβλήτων, ο τεχνικός φυσικού αερίου, ο τεχνικός βιολογικής γεωργίας, ο τεχνικός ελέγχου ρύπανσης και εγκαταστάσεων αντιρρύπανσης, ο τεχνίτης τροφίμων και εμπορίας γεωργικών προϊόντων, ο τεχνολόγος αντιρρύπανσης, ο τεχνολόγος γεωπόνος, ο τεχνολόγος διαχείρισης φυσικών πόρων, ο τεχνολόγος ελέγχου ποιότητας αγροτικών προϊόντων, ο τεχνολόγος ενέργειας ο υπεύθυνος αποκατάστασης περιβαλλοντικά υποβαθμισμένων περιοχών και ζωνών.

Στην Ελλάδα η εκτίμηση για το μέλλον της πράσινης απασχόλησης είναι ιδιαίτερα αισιόδοξη και το γεγονός ότι η απασχόληση αναμένεται αυξητική αποδίδεται:

1. Στην ιδιαίτερα αυστηρή κοινοτική νομοθεσία.
2. Στην συνεχιζόμενη Ευρωπαϊκή χρηματοδότηση σε έργα έρευνας και περιβαλλοντικής υποδομής.
3. Στη σημαντική εξέλιξη στον τομέα των καθαρών τεχνολογιών.
4. Στο γεγονός ότι οι επενδύσεις οι οποίες συνδέονται με τη αειφόρο ανάπτυξη δημιουργούν αυξημένες συγκριτικά θέσεις εργασίας ανά επένδυση.

Οι δυνατότητες δημιουργίας θέσεων απασχόλησης μέσα από τις πράσινες επιχειρήσεις οφείλεται, σε μεγάλο ποσοστό, στο γεγονός ότι όλα σχεδόν τα προγράμματα της Ε.Ε. ενσωματώνουν σε όλες τις επιμέρους δράσεις τους και την πράσινη συνιστώσα.

Χαρακτηριστικά αναφέρονται τα προγράμματα:

- Επιχειρησιακό απασχόλησης-κατάρτισης
- Leader Plus
- URBAN
- EQUAL
- INTEREG III
- Π.Ε.Π. (Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα)
- Γ'Κ.Π.Σ. (αφορά πολλά υπουργεία)
- LIFE
- ΕΤΕΡΠΣ
- Επιμέρους προγράμματα ανά Υπουργείο

Η Ελλάδα παρουσιάζει ένα σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα στους τομείς της πράσινης οικονομίας και των πράσινων επαγγελμάτων [11], καθώς τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της χώρας ευνοούν την άνθησή τους σε βαθμό πολύ μεγαλύτερο από αυτόν που ο πληθυσμός της χώρας αναλογικά θα επέτρεπε.

Η Ελλάδα διαθέτει ένα ιδιαίτερα πλούσιο οικοσύστημα το οποίο συνδυάζεται με μία μεγάλη ποικιλία γεωγραφικού ανάγλυφου και δημιουργεί τις προϋποθέσεις διαχείρισης σημαντικών φυσικών πόρων και ενός εξαιρετικού αισθητικά τοπίου.

Το περιβάλλον σε όλες σχεδόν τις περιπτώσεις, παρά τη δεδομένη υποβάθμιση του, δεν έχει υποστεί μη αναστρέψιμες αλλοιώσεις και δίνει την δυνατότητα εκδήλωσης πολλών δράσεων για την προστασία και την αποκατάσταση του.

Η πολιτιστική παράδοση, το τοπικό χρώμα, οι τοπικές ιδιαιτερότητες και η τάση για αναβίωση επαγγελμάτων και δράσεων του παρελθόντος προσφέρουν πολλές ευκαιρίες ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο.

Το γεγονός ότι τόσο το θεσμικό και νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία και διαχείριση του περιβάλλοντος, όσο και η ευαισθητοποίηση για την ανάπτυξη

υποδομών και δομών πράσινου προσανατολισμού είναι σχετικά πρόσφατα και σε καμία περίπτωση κορεσμένα και δίνουν ισχυρή ώθηση στις πράσινες επενδύσεις.

Η χώρα αναπτύσσεται και εισέρχεται σε νέους τομείς, όπως η ολική διαχείριση των απορριμμάτων και η ολοκληρωμένη πολιτική προϊόντων.

Έχει ανοίξει ο δρόμος για την συμμετοχή ευρύτερων κοινωνικών και πληθυσμιακών ομάδων οι οποίες μέχρι τώρα ήταν οικονομικά ανενεργές (νέοι, γυναίκες, κάτοικοι απομακρυσμένων και ελάχιστα αναπτυγμένων περιοχών).

Η ύπαρξη συγκριτικά μεγάλου ποσοστού του πληθυσμού με εξαιρετικά υψηλή εκπαίδευση και εξειδίκευση, η δυνατότητα ενσωμάτωσης των καινοτομιών και των καινοτόμων δράσεων και το γεγονός ότι η χώρα, εξαιτίας της γεωγραφικής της θέσης βρίσκεται μεταξύ χωρών ως προς τις οποίες είναι περισσότερο αναπτυγμένη τη φέρνει σε πλεονεκτική θέση ως προς το περιβάλλον της στον τομέα της πράσινης ανάπτυξης. Υπάρχει δυνατότητα απασχόλησης στους τομείς της καινοτομίας και της εξειδικευμένης τεχνογνωσίας.

Συμπερασματικά η Ελλάδα έχει την ευκαιρία να προσπαθήσει μέσα από την πράσινη επιχειρηματικότητα και την απασχόληση στα πράσινα επαγγέλματα να επιτύχει την οικονομική και κοινωνική ολοκλήρωση της στο εσωτερικό και την βελτίωση της θέσεως της στο διεθνές περιβάλλον στον τομέα της ανταγωνιστικότητας.

Πέρα από τους ευνοϊκούς παράγοντες υπάρχει και μια σειρά δυσμενών τέτοιων, οι οποίοι παρεμποδίζουν τη γρήγορη ανάπτυξη, όπως το αναπόφευκτα υψηλό κόστος των πράσινων προϊόντων και της ποιότητάς τους, οι προβληματικές υποδομές, το ανενεργό θεσμικό πλαίσιο και οι αγκυλώσεις μεγάλου μέρους κοινωνικών ομάδων και τοπικών φορέων. Ωστόσο τα θετικά υπερτερούν αναμφίβολα των αρνητικών επιτρέποντας την αισιόδοξη προοπτική για το μέλλον.

Βιβλιογραφία

1. Πράσινο Επιχειρείν, του Γιάννη Ζήση
2. www.greencareercentral.com
3. www.ellabakercenter.org
4. Πράσινη Επιχειρηματικότητα, του Λάζαρου Ι. Τσικριτζή, Καταναλωτικά βήματα, Ιούνιος-Ιούλιος 2006
5. www.mofeu.eu
6. www.equal-greece.gr
7. www.lifetrends.gr

8. www.capital.gr
9. www.lifetrends.gr
10. www.actionnemesis.com
11. www.solon.org.gr